

Plan for inkludering

Denne planen er utarbeidet i samarbeid med personalet, foreldrene og

Samarbeidsutvalget våren 2022

Mål:

Målet for denne planen er å sikre at barnehage og hjem jobber sammen for å sikre at alle barn blir inkludert, opplever livsglede, vennskap, omsorg og trygghet. Vi ønsker et barnehagemiljø som er fritt for mobbing og annen uønsket atferd som går spesifikt ut over et annet menneske uansett om det er barn, ungdom eller voksne. Dersom det oppdages uønsket atferd skal alle vite hvordan vi jobber videre. Alle skal trives hos oss og være «Lykkelig som liten»

Innledning

1.januar 2021 fikk barnehagene et nytt regelverk for barnehagemiljøet, nedfelt i §41, 42 og 43 i barnehageloven. Den nye loven skal sørge for at **alle barn får en trygg og god barnehagehverdag.**

§41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestengning, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna

§42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) Hvilke problemer tiltakene skal løse*
- b) Hvilke tiltak barnehagen har planlagt*
- c) Hvem som skal gjennomføre tiltakene*
- d) Når tiltakene skal evalueres*

§43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestengning, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestengning, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter §42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks

Del 1 Forebygging

Det er viktig at vi har fokus på hva vi kan gjøre for å forebygge uønsket atferd og at ansvaret for dette er delt mellom foreldre og personal. Dersom vi blir god på forebygging vil det bli mye lettere å justere når noen av en eller grunn trenger det. Foreldre har hovedansvar for sitt barn og vi i barnehagen er viktige bidragsyttere

«Barn er bare så kompetente som deres omgivelser tillater det å bli» Robert Pianta

Alle barn trenger å bli møtt av ansikter som lyser opp i møte med dem.

Alle barn trenger mennesker rundt seg som smiler og ler sammen med dem.

Alle barn trenger å bli møtt med innlevelse og trøst- når noe oppleves vanskelig eller trist.

Alle barn trenger en venn og få oppleve vennskap.

	Tiltak	Foreldre	Personal	Kommentar
1.	Framsnakke barn, barnehage, personal, foreldre	x	x	
2.	Positiv forsterkning og bevisst øyekontakt	x	x	
3.	Invitere alle til bursdag	x		
4.	Les informasjon fra barnehagen og møt opp på samtaler, møter, dugnad, aktiviteter m.m.	x		
5.	Være positiv og smile i møte med foreldre, personal og barn	x	x	
6.	Jobbe med vennskap	x	x	Informere foreldrene
7.	Jobbe med sosial kompetanse	x	x	Informere foreldrene
8.	Etablere positive relasjoner til hverandre	x	x	
9.	Jobbe aktivt med SELMA	x	x	
10.	Invitere barn eller familier hjem	x		
11.	Foreldre informerer personalet dersom det har skjedd noe hjemme som kan påvirke barnets dag i barnehagen og motsatt	x	x	
12.	Benytte «vennskapsbussen» jevnlig som barnesamtale		x	
13.	Ta det direkte med den det gjelder	x	x	
14.	Kartlegge hvem de sårbare barna er, og sørge for å være i forkant før en situasjon oppstår		x	
15.	Følge med på hvordan barna har det og sette ord på og anerkjenne følelsene	x	x	
16.	Det utarbeides regler for turvenn		x	
17.	Det lages venneregler for gruppa		x	
18.	Vi informerer om det sosiale livet i det daglige, hvem som leker med hvem, hva de har lekt m.m.		x	

19.	Fargekartlegging		x	
20.	Foreldresamtaler	x	x	
21.	Foreldremøter	x	x	
22.	Utarbeide årshjul		x	
23.	Etablere en verktøykasse i OneDrive		x	
24.	Oppdatere og evaluere denne planen jevnlig		x	

1. Framsnakke barn, barnehage, personal og foreldre

Ved å aktivt framsnakke hverandre forsterker vi det positive.

Barn lærer mest av det vi gjør (det de ser og observerer) og mindre av det vi sier – derfor viktig å være bevisst på at det vi sier stemmer i samsvar med det vi gjør. Det er viktig at vi er bevisst på hva vi snakker om blant andre og med andre – kanskje noen samtaler skal tas når barna er i seng eller ikke er til stede. Det er også viktig at personal unngår å snakke over hodet på barna.

2. Positiv forsterkning og bevisst øyekontakt

- Rose positiv atferd
- Takke for hjelpen
- Takke for maten
- «Takknemlighetshånden» kan være et nyttig redskap – ved kveldsmaten eller ved sengekanten – hva kan vi være takknemlige for i dag

Det er viktig at alle voksne er klar over at vi er rollemodeller og at det vi gjør betyr mer enn det vi sier. Det er viktig at barn og voksne ser at vi møter hverandre på en fin måte.

«Øyekontakt er den viktigste metoden sansene våre benytter for å knytte oss til andre. Øyekontakt setter oss i stand til å gjenkjenne ektefølte signaler, som f.eks. et genuint smil. Øyekontakt setter i gang parallelle prosesser, biokjemisk synkronisering, innstilling på samme frekvens.» Ekman, 2007

«Oksytocin er tilknytning- og kjærlighetshormonet som er i stor grad med på å gjøre oss til omsorgsfulle og kjærlige mennesker. Det er assosiert med kjærlighet og sosiale relasjoner. Oksytocin er med på å øke vår evne til å tolke andre sine følelsesuttrykk og det er med på å redusere angst og uro.» Fredrickson, 2013

Flytsonemodellen er like viktig for barn som for voksne. Det er viktig å ha en passe balanse mellom utfordringer og ferdigheter. Blir det for mange utfordringer som man opplever at man ikke har ferdigheter til å mestre kan det føre til stress og frustrasjon eller om man får for enkle oppgaver, ingenting å strekke seg etter eller å lære noe nytt – det kan føre til kjedsomhet og frustrasjon.

3. Invitere alle til bursdag

Det er viktig at alle bli invitert til bursdag dvs enten alle på gruppa, avdelingen, alle jentene eller alle guttene. Det er viktig at barna vet at det er foreldrene som bestemmer dette

4. Det er viktig at du prioriterer å lese informasjon fra barnehagen og at du møter på foreldresamtaler, møter, dugnad, aktiviteter m.m. For å kunne få til et godt samarbeid er det viktig at vi møtes på den arenaen som er tilrettelagt for det.

5. Være positiv og smile i møte med foreldre, personal og barn
  - Det er viktig for barna at foreldrene i barnehagen snakker sammen
  - Det er viktig for barna at foreldre og personalet snakker sammen
  - Det er viktig for barna at de også blir sett av andre voksne/foreldre
  - Si hei – god morgen – ha det – møt blikket til den du snakker med
  - Ta en liten prat
  - Lær deg navnet på de menneskene du møter hver dag i barnehagen

6. Jobbe med vennskap og følelser
  - Benytte pinnsvin og kanin i barnehagen
  - Samtale om vennskap hjemme

7. Jobbe med sosial kompetanse
  - Inkludere det i alt vi jobber med
  - Benytte pinnsvin og kanin
  - SMART grupper
  - Lære barna gode sosiale ferdigheter
  - Lære barna å dele med hverandre og inkludere hverandre
  - Hvordan løser vi konflikter?
  - Hvordan kan vi være gode med hverandre?
  - Hvordan snakker vi til hverandre?
  - Være i forkant av negativ atferd
  - Dramatisere atferd i samlinger
  - BRAVO
  - GLEDING
  - Hva kan de jobbe med hjemme: dette avklares i samarbeid med personalet

8. Etablere positive relasjoner til hverandre

Når vi har gode og positive relasjoner til hverandre er det mye enklere å samarbeide også om det skulle dukke opp utfordringer.

9. Jobbe aktivt med SELMA
  - S**amspill
  - E**ngasjement
  - L**ivsglede
  - M**estring
  - A**nerkjennelse

Forskningsprosjektet SELMA har som mål å utvikle og prøve ut et opplegg for å støtte opp om barns sosiale og emosjonelle læring og utvikling i barnehagen. Forskere og ansatte i barnehager skal samarbeide om å konkretisere arbeidsmåter, og det skal lages en omfattende nettbasert ressursbank som skal bidra til kompetanseutvikling. Kjerneområder i ressursbanken er samspill, engasjement, livsglede, mestring og anerkjennelse.

Det blir sannsynligvis også oppgaver som foreldre kan bruke hjemme

10. Invitere barn eller familier hjem

Det kan være lurt å invitere barn eller familier hjem eller ut på tur for å bli bedre kjent
Alle barn ønsker å bli sett, jo flere vi er som ser dess bedre er det for barnet.

11. Foreldre informerer personalet dersom det har skjedd noe hjemme som kan påvirke barnets dag i barnehagen.

Informert gjerne også om ting som kan oppleves ubetydelige for oss voksne, men som kan påvirke barnet mer enn vi kommer på som f.eks. at en av foreldrene skal på jobbreise eller på annen reise, dårlig søvn, utfordringer med mat,.....

12. Benytte «vennskapsbussen» som barnesamtale.

Barnet får bilde av en buss og bilde av alle barn og personal på gruppa eller avdelingen foran seg. Barnet skal deretter velge 4 barn og 1 voksen som skal få være med i bussen. Vi registrerer resultatene og kan da lettere se dersom det er barn som f.eks. ingen velger. Dette gjøres med jevne mellomrom.

13. Ta det direkte med den det gjelder

- Det er ikke alt barna trenger å få med seg. Dersom det skal formidles uønsket atferd eller uønsket situasjon m.m. skal man ta det med den det gjelder og uten at barnet er tilstede.
- Det er viktig at vi gir tydelige tilbakemeldinger på en ordentlig måte.

14. Kartlegge hvem de sårbare barna er, og sørge for å være i forkant før en situasjon oppstår

- Noen barn kan ha en særskilt sårbarhet som gjør dem mer utsatt for å komme i en situasjon der de ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Rutiner for nærvær. Det er spesielt viktig å være oppmerksom på, og ha oversikt over sårbare barn.

15. Følge med på hvordan barna har det og sette ord på og anerkjenne følelsene

- Vi (barnehagelærere, fagarbeidere, pedagogisk medarbeidere, administrativt personell og andre som regelmessig oppholder seg i barnehagen) skal ALLTID følge med på hvordan barna har det.
- Vi bruker det kompetente blikket
- Vi sikrer at alle ansatte har kompetanse og er oppmerksomme på negative atferdsmønstre
- Vi benytter systematiske observasjoner; både deltakende og ikke-deltakende. Særlig avgjørende å avdekke om alle barn har noen å leke med.
- Vi benytter jevnlig barnesamtaler
- Vi hjelper barna å sette ord på følelsene og anerkjenne følelsene.

16. Det utarbeides regler for turvenn

Det er to og to barn som er faste turvenner. Hva forventes av en turvenn og hvilke regler skal vi ha må avklares hver høst

17. Det lages venneregler for gruppa
Hver høst lages det venneregler for gruppa og det jobbes med «Hva er en god venn?»
18. Personalet informerer foreldre om det sosiale livet i det daglige, hvem som leker med hvem, hva de har lekt m.m.

Det er viktig å fortelle daglige positiv ting om hva som har skjedd i løpet av dagen. Fortell om faglige aktiviteter, om samspill, lek, inkludering, vennskap m.m. Dette gjør det lettere for foreldrene å snakke med barna hjemme.
19. Fargekartlegging
Vi kartlegger våre relasjoner til barn og foreldre via Kari Pape sin fargekartlegging. Dette for å sikre at barn og foreldre har gode relasjoner til personalet
20. Foreldresamtaler
Når nye barn starter i barnehagen har vi en oppstartsamtale. Hver høst og vår har vi en foreldresamtale – samtalen på våren er frivillig. Både ped.leder og foreldre kan be om ekstra samtaler når det behov for det.
21. Foreldremøter
Vi har infomøte for nye foreldre om våren før besøksdagen. Hver høst og hver vår har vi foreldremøte. Vårens møte er i samarbeid med Samarbeidsutvalget
22. Utarbeide årshjul
Det må hver høst utarbeides et årshjul for faste aktiviteter som også inkluderes det som alltid skal gjøres.
23. Etablere en verktøykasse i OneDrive
Det må etableres en verktøykasse som stadig kan fylles med aktuelle verktøy – en verktøykasse som er oversiktlig og lett å finne fram i.
24. Oppdatere og evaluere denne planen jevnlig
Sikre at det er en levende plan som stadig er i utvikling

Barnehagens redskap:

- SMART grupper
- Pinnsvin og kanin
- Bøker
- Følelseplakater
- Gode regler og rutiner gir gode rammer
- Tydelig ledelse på avdelingen
- God dagsrytme
- Medvirkning
- Barna i sentrum
- Barna er aktører i eget liv
- Tillit og forståelse
- Gode relasjoner
- Trygghets sirkelen
- Personal som er engasjert, tilstedeværende, aktiv deltakende i lek og som gir omsorg

- Barn er opptatt av voksne som er positive og omsorgsfulle, som smiler og som er med i lek
- Barnesamtaler: «Fortell meg hva du ikke liker» «Hører de voksne når du snakker?»

«Positivitet endrer ikke bare innholdet i sinnet ditt - det utvider også spennet og mulighetene du ser» Barbara Fredrickson

Del 2 Lavterskel

Dersom personal eller foreldre oppdager begynnende uønsket atferd som utestengelse, krenkelse, maktmisbruk, vold, diskriminering, isolering, baksnakking, lyving, juksing, «kjøpe», lokke, lage egne regler og trakassering gjør vi blant annet dette:

Hva kan foreldre gjøre?

- Snakke med barnet hjemme, følge med og observere barnet.
- Viktig at foreldre forteller personalet dersom det har oppstått en endring som vi i barnehagen bør vite om. Mange ganger kan det være en liten ting i voksen verden, mens barnet har en sterkere oppfatning av situasjonen.
- Personalet kjenner situasjonen i barnehagen best – spør oss og bruk vår kompetanse
- Det er viktig at foreldre kan snakke sammen og har lav terskel for å ringe hverandre
- Invitere hjem, danne vennskap, bli kjent med hverandre
- Vær obs på at også søsken er rollemodeller – hvordan forsterkes det positive og hvordan løser man konflikter i søskenflokket?
- Være åpne med hva barnet strever med hjemme, så kan vi sammen hjelpe.

Hva kan vi i barnehagen gjøre?

- Tenk over: hva er det i vårt miljø som trigger negative handlinger? Er barnet utrygg?
- Hvordan kan vi trygge barnet slik at det ikke må bestemme i lek hele tiden?
- Vi fokuserer på hvordan vi kan styre leke situasjonene: vi må snakke om de gode opplevelsene og la det bli en god opplevelse. Rose barnet når det er en god lagspiller, er en god venn – unngå å fokusere på at du er flink – gi konkret ros. Dette er en god form for forebygging.
- Barn må lære seg at de kan ikke være best eller raskest i alt og hvorfor har barnet behov for å konkurrere og være best i alt?
- Når man spiller spill: hvem skal ta ansvar for reglene? Hvem forteller reglene til barn som ikke forstår – det er viktig at personalet har en aktiv rolle og er tydelige på at det er vi som bestemmer
- Personalet må bygge sterke relasjoner til barnet
- Uformell samtale med foreldre/personal tidlig
- Gi beskjed til foreldre med en gang en uheldig situasjon/uønsket atferd oppstår. Er det gjentakende er det viktig å være åpen og fortelle dette til foreldrene og informere om hvordan vi jobber i barnehagen – slik at ting kan bli løst i samarbeid. Ved gjentakende uønsket atferd skal daglig leder informeres, og det skal formaliseres en tiltaksplan.
- Personalet oppdaterer foreldrene gjennom daglig kommunikasjon – vær obs på å også formidle alt det positive som skjer!
- Ha sosial kompetanse inn i de tema vi jobber med
- Vi unngår å informere foreldre dersom barnet, andre barn eller foreldre er til stede – da er det bedre å ta en telefon.
- Observasjoner – for å finne ut hva som egentlig skjer
- Barnesamtaler; benytte «vennskaps bussen» eller andre aktuelle redskap.
- Lekegrupper
- Voksen med i lek

- Inkludering av barn som blir utestengt
- Stanser, korrigerer eller veileder barn som krenker andre barn verbalt
- Den autoritative voksne; Forskning over mange år har vist at en autoritativ voksenstil, med en kombinasjon av innlevelse fra varme voksne og tydelige grenser, er den beste måten å støtte barnets utvikling på. Holdninger og bevissthet rundt egen voksenstil gjør at vi i større grad utøver den autoritative voksenstilen – også i utfordrende situasjoner.
- Trygghets sirkelen, mer å lese om den i årsplanen side 9.
- Benytte enkel logg for å sikre at små ting/episoder fanges og ikke glemmes/overses i en travelt hverdag
- SMART-grupper; grupper som jobber med bevisst med atferd og alternative måter å reagere eller handle på.

Hva kan vi gjøre sammen (personal og foreldre)?

- Snakke sammen og lytte til hverandre
- Ha et godt samarbeid!
- Vi må lære barna korrigerer – få verktøy
- Tilbakemeldinger kan være betryggende – ikke bare krise
- Vi må sammen lære barn å takle motstand f.eks. å tape i spill
- Vi «slår ned på» ertestemmen – den kan være starten på noe verre
- Bli enige om tiltak
- Forsterke det positive
- Av og til er ting urettferdig og det er en del av livets lære
- Det er viktig at vi alle velger det varme blikket – det er mye omsorg i grensesetting

Dersom det er to eller flere barn som viser uønsket atferd mot et annet barn/andre barn gjør vi dette:

- a) Møte sammen med foreldrene til de aktuelle barna for å sammen sette opp tiltak og sørge for at alle får samme informasjon.
- b) Møte med barn, foreldre og personal der barna kan få uttale seg om situasjonen og tiltakene.
- c) Evaluering – bli enige om hvordan dette skal gjøres/løses.

Del 3 Tiltaksnivå satt i system

Foreldre og barn skal involveres i utarbeidelse og evaluering av planen

Barnehagens dokument:

- Psykososialt barnehagemiljø 5.3.0 (*Beskriver Aktivitetsplikt, Ansatte som krenker barn. Trygt og godt barnehagemiljø, Skriftlig plan, Forebyggende arbeid, Rammeplanen, Hjelpemidler*)
- Mobbing og krenkende atferd mot barn 5.3.1 (*sier noe om Mobbing, Forebygging, Aktivitetsplikt, Aktivitetsplan, Hjelpemidler*)
- Aktivitetsplan 5.3.2 (se tabell)
- Referat fra møter – mobbing 5.3.3 (se tabell)
- Meldeskjema – 5.3.16 (se tabell)

Aktuelt skjema	Brukes når	Hvem
<ul style="list-style-type: none"> • Meldeskjema – 5.3.16 	Benyttes for å melde inn en mistanke om at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø	Personal kan melde på vegne av seg selv, på vegne av avdelingen eller på vegne av foreldre
<ul style="list-style-type: none"> • Aktivitetsplan – 5.3.2 	Dersom et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen, skal det utarbeides en plan for å sikre at barnet igjen får en trygg og god barnehagehverdag. Eks på tiltak: -Sjekkliste for barnehagen sitt oppvekstmiljø – personalet -Sjekkliste for barnehagen sitt oppvekstmiljø – miljøet i barnehagen evt avdelingen -Foreldresamarbeid til den som blir utsatt for og til den som mobber. Hva kan foreldrene bidra med? -Barnesamtaler; Hvilke forslag har de? -Observasjonsperiode -Analyse av observasjoner -Snu linsa – hva er det i vårt miljø som tillater en slik oppførsel?	Ped.leder eller daglig leder
<ul style="list-style-type: none"> • Referat fra møter – mobbing – 5.3.3 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke problem tiltakene skal løse • Hvilke tiltak barnehagen har planlagt • Når tiltakene skal gjennomføres 	Ped.leder eller daglig leder

	<ul style="list-style-type: none"> • Hvem som skal gjennomføre tiltakene • Når tiltakene skal evalueres	
--	--	--

Fagressurser:

Udir.no – Grunnlagsdokument barnehage og skolemiljø

Læringsmiljøsentret – barnehagemiljø

Udir.no/barnehagemiljø

Udir.no/skolemiljø

Udir.no – reflex skolemiljø

Malvik kommune: <https://www.malvik.kommune.no/handlingsplan-for-arbeid-mot-mobbing-i-skolen.6420628-177792.html>

Mobbeombud i Rogaland

Marit Nygård Roth er mobbeombud for barnehage og skole. Hun kommer å gjerne på temasamlinger for personal og/eller foreldre. Det er også lov å ta kontakt for å drøfte saker. Marit er veldig opptatt av at alle barn skal ha en venn.

Mobbeombudets rolle:

- Uavhengig
- Et lavterskel tilbud for barn og foreldre
- Taushetsplikt
- Kompetanse om psykososialt miljø
- Veileder i enkeltsaker
- Bidra i alle faser, også i forebygging
- Lytte – være i dialog – se det store bildet
- Bruke fagkunnskap

Slik kommer du i kontakt med mobbeombudet:

Mail: marit.nygaard.roth@rogfk.no

Mob: 454 45 989

Facebook: mobbeombudrogaland